

Grade 4 to 6 Lesson Exemplars for Rabies Education

Lesson Exemplars for Rabies Education – Grade 4 to 6
First Edition, 2019

Republic Act 8293, section 176 states that: No copyright shall subsist in any work of the Government of the Philippines. However, prior approval of the government agency or office wherein the work is created shall be necessary for exploitation of such work for profit. Such agency or office may, among other things, impose as a condition the payment of royalties.

Borrowed materials (i.e., songs, stories, poems, pictures, photos, brand names, trademarks, etc.) included in this book are owned by their respective copyright holders. Every effort has been exerted to locate and seek permission to use these materials from their respective copyright owners. The publisher and authors do not represent nor claim ownership over them.

The Philippines Department of Education and the Global Alliance for Rabies Control both hold the copyright for the lesson plans, which are licensed under a Creative Commons Attribution- Non-Commercial- No Derivatives 4.0 International License.

Published by the Department of Education
Secretary: Leonor Magtolis Briones
Undersecretary: Diosdado M. San Antonio
Assistant Secretary: Alma Ruby C. Torio

Development Team of the Lesson Exemplars

Author/s: Kaye Mark R. Inoncillo, Russel M. Martinez, Lea-May C. Uson

Content Editor/s: Ernani O. Jaime, Michelle C. Mejia, Albert Joseph G. Ceniza, Daisy M. Doral, Rogelyn V. Roque, Abelardo G. Campani, Ph. D., Erwin T. Donelo, Jeffrie F. Ditanlan, Albert Joseph G. Ceniza

Language Editor/s: Maria Teresa E. Prieto, Irene S. Cutamora, Ed.D, Jon Jon D. Garcia, Ed.D, Jocielyn P. Murao

Illustrators: Gilbert B. Zamora, Ruel C. Quindoy

Management Team: Jocelyn D.R. Andaya, Leila P. Areola, Rizalino Jose T. Rosales, Ella Cecilia G. Naliponguit, Isabel A. Victorino, Rosalina J. Villaneza, Ma. Corazon C. Dumlao, Ernani O. Jaime, Glene D. Delos Trinos, Ferdinand M. Nuñez

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Office Address: Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600
Telefax: (02) 634-1054; 634-1072; 631-4985
Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph; blr.lrpd@deped.gov.ph

Grade 4 to 6

(Health)

Lesson Exemplars for Rabies Education

This instructional material was collaboratively developed and reviewed by educators from public schools with technical guidance from the National Rabies Prevention and Control Committee. We encourage teachers and other education stakeholders to email their feedback, comments, and recommendations to the Department of Education at action@deped.gov.ph.

We value your feedback and recommendations.

INTRODUCTION

Rabies is a highly fatal viral disease that usually affects dogs and can be transmitted to humans. It is estimated that every 10 minutes, one person die of rabies in the world. Every year, 59,000 people die of the disease wherein 40% are children less than 15 years of age. In the Philippines, an average of 200 to 250 Filipinos die of rabies annually, 30% of which are children. Animal bite incidence is also rapidly increasing with 699,705 animal bite victims in 2015 to 1, 130,873 in 2017 wherein almost half of the bites reported are in children.

The National Rabies Prevention and Control Committee (NRPCC) provide direction regarding the implementation of the National Rabies Prevention and Control Program as mandated by the Anti-Rabies Act of 2007 (Republic Act 9485). The inter-agency, intersectoral committee is led by the Department of Agriculture (DA) in collaboration with the Department of Health (DOH), Department of Education (DepEd), Department of Interior and Local Government (DILG), Department of Environment and Natural Resources (DENR), professional organizations (Philippine Veterinary Medical Association), and non-government organizations such as the Global Alliance for Rabies Control (GARC).

Under the Anti-Rabies Act, DepEd was given the mandate to strengthen the national rabies education program through the school health curriculum. In support to this, DepEd has been coordinating with GARC and other member agencies/organizations of NRPCC to integrate rabies education in the delivery curriculum since December 2016 in terms of development of lesson exemplars.

These lesson exemplars will provide an effective delivery on rabies education for teachers. It enables learners engage in relevant, meaningful experiences and activities that can be connected to real life situations.

This national rabies education integration initiative is expected to benefit an estimated 21 million Kinder to Grade10 learners in more than 46,000 schools including teachers, school health personnel and parents as well as the community as a whole. Key messages incorporated in the 78 lesson exemplars developed include the following: rabies as a disease; animal bite prevention; animal bite management; dog vaccination; animal welfare and responsible pet ownership.

ACKNOWLEDGEMENT

We would like to extend our greatest appreciation to the following government agencies and non-government organizations:

A. Development of Lesson Exemplars

- Department of Education
  - Bureau of Learner Support Services
  - Bureau of Curriculum Development
  - Bureau of Learning Delivery
  - Bureau of Learning Resources
  - External Partnership Services
- Department of Health
  - Disease Prevention and Control Bureau
  - Health Promotions and Communication Service
  - Research Institute for Tropical Medicine
- Department of Agriculture
  - Bureau of Animal Industry
- Global Alliance for Rabies Control
- Philippine Veterinary Medical Association
  - Provincial, City, Municipal Veterinarians' League of the Philippines
  - Philippine Animal Hospital Association

B. Fund Support

- UBS Optimus Foundation
- FOUR PAWS International

C. Front Cover Illustrations

- Ms. Ramona T. Consunji, Animal Welfare Coalition

D. Printing of Lesson Exemplars

- Japan One Health Rabies Project (JAPOHR) /Japan International Cooperation Agency
- Japan International Cooperation Agency
- Oita University

TABLE OF CONTENTS

Introduction.....	iv
Acknowledgement	v
Health 4 (h4dd-IIa-7)	1
Health 4 (h4dd-IIb-9)	8
Health 4 (h4dd-IIef-11)	22
Health 5 (h5is-ivb-35)	34
Health 6 (h6cmh-IIa-1/h6cmh-IIb-2)	42
Health 6 (h6cmh-IIc-d-3).....	54

HEALTH 4 (h4dd-IIa-7)

I. LAYUNIN	
A. Pamantayang Pang nilalaman	The learner understands the nature and prevention of common communicable diseases.
B. Pamantayan sa Pagganap	The learner consistently practices personal and environmental measures to prevent and control common communicable diseases.
C. Mga Kasanayan sa Pagkatuto <i>Isulatang code ng bawat kasanayan</i>	Describes communicable diseases H4DD-IIa-7
II. NILALAMAN	Ang nilalaman ay ang mga aralin sa bawat Linggo. Ito ang paksang nilalayong ituro ng guro na mula sa Gabay sa Kurikulum. Maari itong tumagal ng isa hanggang dalawang linggo.
	Mga Naipapasang Sakit
III. KAGAMITANG PANTURO	Itala ang mga Kagamitang Pantuto na gagamitin sa bawat araw. Gumamit ng iba't ibang kagamitan upang higit na mapukaw ang interes at pagkatuto ng mga mag-aaral.
A. Sanggunian	
1. Mga pahina sa Gabay ng Guro	
2. Mga Pahina sa Kagamitang Pang-Mag-aaral	
3. Mga pahina sa Teksbuk	
4. Karagdagang Kagamitan mula sa portal ng Learning Resource	<i>Kto12 Health Curriculum Guide August 2016, p.41</i> http://lrmds.deped.gov.ph/ . http://www.livestrong.com/article/82779-list-common-highly-contagious-diseases/ http://healthlove.in/health/diseases-and-conditions/communicable-diseases/communicable-diseases-types-causes-symptoms/August 17, 2017
B. Iba pang Kagamitang Panturo	Larawan, <i>Powerpoint Presentation or Slide Deck</i>

IV. PAMAMARAAN	Gawin ang pamamaraang ito ng buong linggo at tiyakin na may gawain sa bawat araw. Para sa holistikong pagkahubog, gabayan ang mga mag-aaral gamit ang mgaistratehiya ng <i>formative assessment</i> . Magbigay ng maraming pagkakataon sa pagtuklas ng bagong kaalaman, mag-isip ng analitikal at kusang magtaya ng dating kaalaman na iuugnay sa kanilang pang-araw-araw na karanasan.
A. Balik-Aral sa nakaraang aralin at/o pagsisimula ng bagong aralin.	Gawain Bilang 1 <i>Gallery Walk</i> Panuto: Ang mga mag-aaral ay lalapit sa apat na sulok ng silid-aralan kung saan nakadikit ang mga larawang inihanda ng guro. Gagawin ito sa loob ng limang minuto.
B. Paghahabi sa layunin ng aralin.	Ang mga larawan na makikita sa bawat sulok ng silid-aralan ay patungkol sa mga naipapasang sakit. Hayaang suriin ng mga mag-aaral ang mga larawan.
C. Pag-uugnay ng mga halimbawa sa bagong aralin.	Itatala ng mga mag-aaral ang kanilang obserbasyon sa mga larawang nakapaskil sa mga sulok ng silid-aralan. Itanong: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano-anong sakit ang nakita ninyo sa mga larawan? 2. Ano-ano ang kanilang pagkakatulad? 3. Maaari ba itong maipasa sa tao o hindi? Sa papaanong paraan?
D. Pagtalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #1	Kung mayroong <i>multi-media</i> , magpanood ng <i>video clip</i> patungkol sa mga katangian ng mga naipapasang sakit. https://www.youtube.com/watch?v=ee75YGaVtX0 Kung wala naman, ang guro ay magsasagawa ng paglalahad patungkol sa mga katangian ng mga naipapasang sakit . Tingnan sa <i>Teacher's Handout</i> . Mga Gabay na Tanong: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano-anong sakit ang maaring maipasa sa tao? 2. Ano-ano ang katangian ng mga naipapasang sakit? 3. Paano naipapasa ang mga sakit sa mga tao?
E. Pagtalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #2	Gawain Bilang 2 Pagkukuwento Panuto: Ang mga mag-aaral ay makikinig nang mabuti sa kuwento ng guro. <p style="text-align: center;">Ang Magkakaibigang Joy, RoseAnn, at Eve</p> Akda nina: Kaye Mark Inoncillo, Evelyn Martinez, Ph.D. Soshiel Amparo, DVM, Ph.D. Laganap ang mga sakit sa bayan ng San Idefonso.

	<p>Sa Barangay ng Bubulong Munti, marami ang may sakit na <i>dengue</i>. Problema din ang mga sakit na bulutong tubig at tigdas sa Barangay Pulong Tamo. Sa may Barangay Calasag naman ay marami ang naitalang kaso ng <i>rabies</i>. Lubhang nakababahala ang mga sakit na kumakalat.</p> <p>Isang araw, naglalaro ng habulan ang magkakaibigang KM, Shel at Eve sa kalsada. Sa</p> <p>kanilang paglalaro ay biglang may lumapit na isang asong kalye at kinagat si Shel. Hinatid si Shiel ng kanyang mga kaibigan sa bahay. Kinuwento nila ang nangyari sa kanyang ina. Dinala nila agad sa pinakamalapit na <i>Barangay Health Center</i>.</p> <p>Nagtaka si KM kung bakit napakahaba ng pila kaya sila ay nag-usisa. Nalaman nila na ang mga nakapila ay may mga sakit na maaaring maipasa katulad ng tigdas, bulutong tubig, tuberkulosis, at <i>dengue</i>. Nagtanong si Eve sa doktor kung paano naipapasa ang mga sakit. Nalaman ni Eve na ang mga sakit ay naipapasa sa tao sa pamamagitan ng pagkain ng maruruming pagkain, pag-inom ng kontaminadong tubig, pagbahing at pag-ubo, at kagat ng hayop. Ito ay sanhi ng mga <i>virus</i> at bakteryas. Samantalang ang <i>rabies</i> naman ay nakukuha sa laway ng hayop na may impeksyon ng <i>rabies virus</i> na kadalasang naipapasa sa pamamagitan ng kagat. Kaya ipinayo ng doktor na laging magingat at panatilihin malusog ang pangangatawan.</p> <p>Biglang lumapit ang gwardya sa kanila at sinabing “Nasa kabilang kwarto ang <i>Animal Bite Treatment Center</i> (ABTC). Doon kayo dapat magtungo”. Agad nilang pinuntahan ang nasabing lugar upang mabigyan sila ng karampatang lunas.</p> <p>Itanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sino ang nakagat ng aso? 2. Saan nila siya dinala? 3. Ano-anong sakit na naipapasa ang nalaman ng magkakaibigan? 4. Paano naipapasa sa mga tao ang mga sakit na nabanggit? 5. Saan ka dapat magpunta kung ikaw ay nakagat ng aso? <p>Inaasahang Kasagutan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Si Shel ang nakagat ng aso. 2. Dinala nila si Shel sa <i>Barangay Health Center</i>. 3. Ang mga naipapasang sakit na nabanggit ay ang mga sumusunod: tigdas, bulutong tubig, dengue, at tuberkulosis. 4. Naipapasa ang mga sakit sa pamamagitan ng <i>virus</i>, bakteryas, at kagat ng hayop.
--	--

	5. Kapag ikaw ay nakagat ng aso, magtungo sa pinakamalapit na <i>Animal Bite Treatment Center</i> sa inyong lugar.										
F. Paglinang sa Kabihasaan (Tungo sa Formative Assessment)											
G. . Paglalapat ng aralin sa pang-araw-araw na buhay	Bilang mag-aaral sa ika-apat na baitang, paano ka makatutulong sa iyong kapwa mag-aaral upang makaiwas sa mga naipapasang sakit?										
H. . Paglalahat ng Aralin	<p>Itanong: Ano-ano ang katangian ng mga naipapasang sakit?</p> <p>Inaasahang Kasagutan:</p> <p>Ang mga naipapasang sakit ay maaring magmula sa <i>virus</i>, at bakteryang. Ito ay maipapasa sa tao sa pamamagitan ng maruruing pagkain, tubig, hangin, at kagat ng hayop.</p>										
I. . Pagtataya ng Aralin	<p>Pagsulat ng Sanaysay</p> <p>Ang mga sakit tulad ng bulutong tubig, tigdang, trangkaso, <i>dengue</i>, at <i>rabies</i> ay maaaring maipasa sa tao. Pumili ng isa sa mga sakit na nakatala at ilarawan kung paano ito naipapasa.</p> <p>Rubriks sa Pagwawasto</p> <table border="1"> <tr> <td>5</td><td>Natatangi ang paglalarawan sa sanaysay na angkop na angkop sa paksa.</td></tr> <tr> <td>4</td><td>Napakahusay ng pagkakabuo sa sanaysay na nakabatay sa paksa.</td></tr> <tr> <td>3</td><td>Mahusay ang paglalarawan sa sanaysay ngunit hindi ganap na nakabatay sa paksa.</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay ngunit kailangan pang iugnay sa paksa.</td></tr> <tr> <td>1</td><td>Hindi kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay at walang ganap na kaugnayan sa paksa.</td></tr> </table>	5	Natatangi ang paglalarawan sa sanaysay na angkop na angkop sa paksa.	4	Napakahusay ng pagkakabuo sa sanaysay na nakabatay sa paksa.	3	Mahusay ang paglalarawan sa sanaysay ngunit hindi ganap na nakabatay sa paksa.	2	Kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay ngunit kailangan pang iugnay sa paksa.	1	Hindi kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay at walang ganap na kaugnayan sa paksa.
5	Natatangi ang paglalarawan sa sanaysay na angkop na angkop sa paksa.										
4	Napakahusay ng pagkakabuo sa sanaysay na nakabatay sa paksa.										
3	Mahusay ang paglalarawan sa sanaysay ngunit hindi ganap na nakabatay sa paksa.										
2	Kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay ngunit kailangan pang iugnay sa paksa.										
1	Hindi kasiya-siya ang paglalarawan sa sanaysay at walang ganap na kaugnayan sa paksa.										
J. . Karagdagang Gawain para sa takdang-aralin at remediation	<p><i>Remediation Activity</i></p> <p>Magtala ng limang sakit na naipapasa sa tao.</p> <p><i>Reinforcement Activity</i></p> <p>Kapanayamin ang iyong mga magulang o mga nakatatandang kapatid at magtanong ng mga naipapasang sakit sa tao.</p>										

V. MGA TALA	
VI. PAGNINILAY	Magnilay sa iyong mga istrategiyang pagtuturo. Tayain ang paghubog ng iyong mga mag-aaral sa bawat Linggo. Paano mo ito naisakatuparan? Ano pang tulong ang maari mong gawin upang sila'y matulungan? Tukuyin ang maari mong itanong/ilahad sa iyong superbisor/punong-guro sa anumang tulong na maari nilang ibigay sa iyo sa inyong pagkikita.
A. Bilang ng mag-aaral na nakakuha ng 80% sa pagtataya.	
B. Bilang ng mga-aaral na nangangailangan ng iba pang gawain para sa remediation	
C. Nakatulong ba ang remediation? Bilang ng mag-aaral na nakaunawa sa aralin. Did the remedial lessons work?	
D. Bilang ng mag-aaral na magpapatuloy sa remediation	
E. Alin sa mga istrategiya ng pagtuturo ang nakatulong nang lubos?	
F. Anong suliranin ang aking naranasan na nasolusyonan sa tulong ng aking punong-guro / prinsipal at superbisor?	
G. Anong kagamitan ang aking nadibuho na nais kong ibahagi sa mga kapuwa ko guro?	

TEACHER'S HANDOUT

Gallery Walk

RABIES

DENGUE

CHICKENPOX (BULUTONG TUBIG)

TUBERCULOSIS (TUBERKULOSIS)

FLU (TRANGKASO)

MEASLES (TIGDAS)

MUMPS (BEKE)

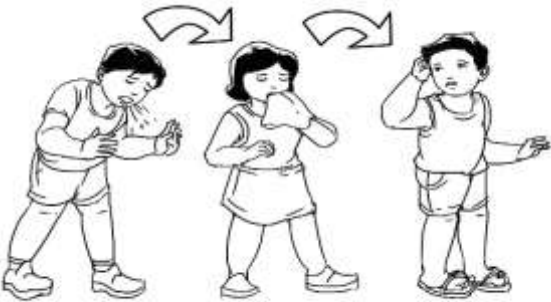
SORE EYES

Mga Karagdagang Kaalaman sa Paglalahad

- Ang mga sakit tulad ng sipon, tigdas, at trangkaso ay nagmumula sa *virus*. Ito ay naipapasa sa tao mula sa maysakit sa pamamagitan ng pag-ubo, at direktang paghipo.
- Ang *rabies* ay isang nakamamatay na sakit na dulot ng impeksyon ng *rabies virus*. Ang *rabies virus* ay nakukuha mula sa laway ng hayop na may impeksyon ng *rabies virus* na kadalasang naipapasa sa kagat. Pangunahing naaapektohan nito ang utak at iba pang bahagi ng *central nervous system*.
- Ang mga sakit tulad ng alipunga, buni, hadhad, at iba pang kaugnay nito ay dahil sa *fungus*. Ito ay naipapasa ng mula sa direktang paghawak at mula sa maruruming kasuotan.
- Ang *tuberculosis*, pagtatae, at tetano ay dulot ng mga mikrobyo. Ang mga bakterya ay maaring pumasok sa katawan ng tao sa pamamagitan ng paghawak sa mga maruruming bagay. Naipapasa rin ito sa hangin kapag umuubo ang taong may sakit. Ang maruruming tubig ay nagiging sanhi rin ng mga sakit.
- Ang mga parasitikong nasa loob at labas ng katawan ay maaari ding lumikha ng sakit.

HEALTH 4 (h4dd-IIb-9)

I. LAYUNIN	
A. Pamantayang Pang nilalaman	The learner understands the nature and prevention of common communicable diseases.
B. Pamantayan sa Pagganap	The learner consistently practices personal and environmental measures to prevent and control common communicable diseases.
C. Mga Kasanayan sa Pagkatuto <i>Isulatang code ng bawat kasanayan</i>	Identifies various disease agents of communicable diseases. H4DD-IIb-9
II. NILALAMAN	Communicable diseases Aralin 2: Mikrobyong Maliliit, Nakasasakit Integration: Rabies awareness
III. KAGAMITANG PANTURO	
A. Sanggunian	
1. Mga pahina sa gabay ng guro	
2. Mga pahina sa kagamitang pang-mag-aaral	
3. Mga pahina sa teksbuk	
4. Karagdagang Kagamitan mula sa Portal ng Learning Resource	
B. Iba pang kagamitang panturo	Rabies Information Flip Chart

III. PROCEDURES	
<p>A. Balik-aral o pagsisimula ng bagong aralin</p>	<p>Gawain 1: Karamdaman, Ating Tapatan (4 minuto)</p> <p>Panuto:</p> <p>Gamit ang mga strips na may nakasulat na <u>pagsalin ng sakit</u>, itatapat ng mga mag-aaral ang mga strips na naglalaman ng kahulugan at kaalaman tungkol sa mga nakakahawang sakit na nakapaskil sa pisara.</p> <p>Sasabihin ng guro:</p> <p>Meron akong nakahandang mga strips dito sa unahan na naglalaman ng mga paraan kung paano naipapasa ang mga sakit. Tatawag ako ng mag-aaral na pupunta sa unahan upang itapat ang mga strips sa sakit na nakasulat sa pisara.</p> <p>(Maaaring sumangguni sa teacher's handout)</p> <p>Sipon (Common Colds) Ubo (Cough) Trangkaso (Influenza) Tuberkulosis (TB) Pulmonya (Pneumonia) Sakit sa Atay (Hepatitis A) Sakit sa Balat (Dermatitis) Dengue Fever Leptospirosis Rabies</p>
<p>B. Paghahabi ng layunin ng aralin</p>	<p>Gawain 2: PICTURE, PICTURE! (3 minuto)</p> <p>Ipapaskil ng guro ang mga larawan sa pisara at itatanong ang mga gabay na tanong.</p>

	<div data-bbox="625 255 938 510" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="997 210 1331 533" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="616 613 970 904" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="580 990 871 1025">Mga gabay na tanong:</p> <ol data-bbox="580 1084 1391 1294" style="list-style-type: none"> 1. Ano-ano ang ipinapakita sa larawan? 2. Ano-anong nakahahawang sakit ang maaaring makuha dito? 3. Ano ang gagawin mo upang makaiwas sa nakahahawang sakit? <p data-bbox="580 1352 887 1388">Mga inaasahang sagot:</p> <ol data-bbox="580 1447 1391 1653" style="list-style-type: none"> 1. Dahil po sa maruming kapaligiran, batang kinagat ng aso, mga taong may sipon, ubo, virus. 2. Sipon po, ubo at at virus. 3. Maglilinis po ng kapaligiran, umiwas sa mga tao na may dalang virus o nakahahawang sakit.
<p data-bbox="300 1697 558 1845">C. Pag-uugnay ng mga halimbawa sa bagong aralin</p>	<p data-bbox="580 1697 1066 1733">Gawain 3: Titik sa Salita (3 minuto)</p> <p data-bbox="580 1756 852 1792">Ayusin ang mga titik:</p> <p data-bbox="580 1814 1391 1926">May mga letra na nakapaskil sa pisara, ayusin ang mga letra upang makabuo ng salita na may kaugnayan sa nakakahawang sakit.</p>

	<div>YOROBKIM (MIKROBYO)</div> <div>PAKALIRANGI (KAPALIGIRAN)</div> <div>TIKAS (SAKIT)</div> <div>TEAIRCAB (BACTERIA)</div> <div>SURIV (VIRUS)</div> <div>GUNIF (FUNGI)</div> <div>ITOKARISAP (PARASITIKO)</div> <div>Gabay na tanong:</div> <div>1. Tungkol saan ang mga nabuong salita?</div>
<div>D. Pagtatalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #1</div>	<div>Gawain 4: Elemento ng Karamdaman Ating Talakayin (15 minuto)</div> <div>Tatalakayin ang tatlong mahahalagang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit at karamdaman. Sa bahagi ng pathogens, ipapasok ang pagtalakay sa rabies awareness.</div> <div>Panuto:</div> <div>Tukuyin ang mga sumusunod. Punan ng tamang letra ang bawat kahon.</div> <div><div>S</div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div> <div><div>H</div><div></div><div></div><div></div></div> <div>1. Tinuturing na pangunahing elemento sa pagkakalat ng sakit ang tao. Sinasabing ang taong malusog at may malakas na resistensya ay hindi agad nagkakasakit. Samantala, ang taong may mahinang immune system ay madaling madadapuan ng sakit.</div> <div><div>M</div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div> <div>2. Ito ang sanhi ng pagkakasakit ng mga tao. Ang mga halimbawa nito ay ang bacteria, virus, fungi at parasites. Ang mga ito ay napakaliit na hindi makikita kung hindi gagamit ng mikroskopyo.</div>

V				
----------	--	--	--	--

- Isang klase ng mikrobyo na nakikitira sa tao o hayop at madalas magdulot ng sakit.

GARC RABIES INFORMATION FLIP CHART

(Napakahalagang malaman ng bawat isa kung ano ang sanhi at panganib na dulot ng rabies upang maunawaan ang mabisang paraan ng pagsugpo nito. Kailangan ding maituro sa mga bata kung anong uri ng mga hayop ang maaaring magkaroon ng rabies upang maiwasan ito.)

Tandaan:

Ang rabies ay nakamamatay na sakit sanhi ng rabies virus. Naaapektuhan nito ang utak at wala itong lunas. Naisasalin ito sa iba sa pamamagitan ng laway galing sa may rabies na hayop o tao. Ito ay sakit na puwedeng makuha ng mammals. Ano ang virus? Ang virus ay isang klase ng mikrobyo na nakikitira sa tao o hayop at madalas magdulot ng sakit. Ang mikrobyo ay isang organismo na sobrang liit na 'di kayang makita ng mata kung walang mikroskopyo. Ano ang ibig sabihin kapag walang lunas ang isang sakit? Ang sakit na walang lunas ay hindi magagamot sa kahit anong paraan at maaaring humantong sa kamatayan.

B							
----------	--	--	--	--	--	--	--

- Ito ay mas malaki kaysa sa virus na sumasama sa hangin, tubig, at lupa. Nagiging sanhi nito ang tuberculosis, ubong may tunog, at *diphtheria*.

F				
----------	--	--	--	--

- Ito ay halamang mikrobyo na nabubuhay at mabilis dumami sa madidilim at mamasa-masang lugar. Nagiging sanhi nito ang alipunga at iba pang sakit sa balat.

	<table><tr><td>P</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> <ul style="list-style-type: none"> Ito ang pinakamalaking <i>pathogen</i> na nabubuhay sa <i>intestinal walls</i> at nakikipag agawan sa sustansya para sa katawan. Ang <i>ascaris</i>, <i>tapeworm</i> at <i>roundworm</i> ay mga halimbawa nito. <table><tr><td>K</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> <p>3. Isang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit. Kapag marumi ang kapaligiran mas malaki ang posibilidad na kumalat ang sakit. Kung malinis ang kapaligiran mas maliit ang posibilidad na kumalat ang nakahahawang sakit.</p> <p>Mga gabay na tanong:</p> <p>1. Ano-ano ang mahahalagang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit at karamdaman?</p> <p>2. Bakit kailangan natin itong malaman?</p>	P											K										
	P																						
K																							
E. Pagtatalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #2																							
F. Paglinang ng kabihasaan	<p>Gawain 5: Sagot Mo Idikit Mo (3 minuto)</p> <p>Idikit ng guro sa pisara ang mga tinalakay na salita:</p> <ul style="list-style-type: none"> Susceptible host Pathogens Bacteria Virus Fungi Parasitiko Kapaligiran																						

	<p>Sasabihin ng guro:</p> <p>May mga papel sa ilalim ng inyong mga upuan, basahin ang nakalagay na salita at idikit sa tapat ng mga salita na nasa pisara.</p>
G. Paglalapat ng aralin sa pang-araw-araw na buhay.	<p>Bilang isang mag-aaral, ano ang maaari mong gawing paghahanda upang makaiwas sa paglaganap ng nakahahawang sakit?</p>
H. Paglalahat ng aralin	<p>Ano-ano ang tatlong elemento ng pagkalat ng nakahahawang sakit? Isa-isahin ang mga elemento.</p>
I. Pagtataya ng aralin	<p>Gawain 6: Tayain Natin</p> <p>Panuto:</p> <p>Iguhit ang thumbs up kung ang pangungusap ay tama, at thumbs down kung ang pangungusap ay mali.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Susceptible Host</i> o sinumang tao ay maaaring kapitan ng <i>pathogen</i> o mikrobyo. Kung malusog ang isang tao, hindi siya madaling dapuan ng sakit. Samantala, madaling kapitan ng nakahahawang sakit ang isang taong mahina ang resistensiya katulad ng mga bata at matanda. 2. Ang bacteria ay mas malaki kaysa sa <i>virus</i> na nabubuhay kasama ng hangin, tubig, at lupa. Nagiging sanhi nito ang <i>tuberculosis</i>, ubong may tunog at <i>diphtheria</i>. 3. Ang fungi ay pinakamaliit na mikrobyo na makikita lamang sa pamamagitan ng mikroskopyo. 4. Ang rabies ay isang uri ng virus na maaring makuha sa kagat ng aso o pusa. 5. Ang kapaligiran ay isang elemento sa pagkalat ng mikrobyo na maaaring sumasama sa himpapawid at hangin na tinatawag na <i>airborne</i> at sa tubig ay <i>waterborne</i>.

J. Karagdagang gawain para sa takdang-aralin at remediation	<p>Magpasama sa iyong magulang at magtungo sa Rural Health Unit na malapit sa inyo. Kapanayamin ang isa sa mga Health Worker at itanong ang sumusunod:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anong nakakahawang sakit na ang naranasan sa inyong pamayanan? 2. Kailan ito nangyari? 3. Ano-ano ang sanhi nito? 4. Paano ito nasugpo? 5. Ano-ano ang maipapayo ninyo sa mga mamamayan upang maiwasan ang epidemya ng nakahahawang sakit?
V. MGA TALA	
VI. PAGNINILAY	
A. Bilang ng mag-aaral na nakakuha ng 80% sa pagtataya.	
B. Bilang ng mga-aaral na nangangailangan ng iba pang gawain para sa remediation	
C. Nakatulong ba ang remediation? Bilang ng mag-aaral na nakaunawa sa aralin. Did the remedial lessons work?	
D. Bilang ng mag-aaral na magpapatuloy sa remediation	
E. Alin sa mga istratehiya ng pagtuturo ang nakatulong nang lubos?	
F. Anong suliranin ang aking naranasan na nasolusyonan sa tulong ng aking punong-guro / prinsipal at superbisor?	
G. Anong kagamitan ang aking nadibuho na nais kong ibahagi sa mga kapuwa ko guro?	

TEACHER'S HANDOUT

Balik-aral:

May mga strips dito sa unahan. Itapat ito sa mga salitang nakapaskil sa pisara.

Sipon (*Common Colds*) *virus*

- Pumapasok ang *virus* sa ilong sa pamamagitan ng paglanghap, pag- ubo, pagbahing, direktang kontak sa mga gamit na kontaminadong *virus* ng sipon.

Ubo (*Cough*)

- Sanhi ng *bacteria*.
- Ito ay impeksiyon ng tubong dinadaan ng hangin sa paghinga (*respiratory tract*).

Trangkaso (*influenza*)

- Ito ay impeksiyon ng sistemang paghinga (*respiratory system*) na sanhi ng *bacteria* na *Hemophilus influenza*.

Tuberkulosis (TB)

- Ito ay isang impeksiyon na sanhi ng mikrobyong *Mycobacterium tuberculosis*.
- Nahahawa ang isang bata kung malalanghap niya ang *droplets* mula sa isang taong may TB kung siya ay nagsasalita, umuubo, o bumabahin.

Pulmonya (*Pneumonia*)

- Ito ay sakit na nakaaapekto sa baga na dala ng *virus*, *bacteria*, o *fungi*.

Sakit sa atay (Hepatitis A)

- Ito ay isang matinding impeksiyon sa atay sanhi ng *virus* na maaaring makuha sa maruming pagkain o inuming tubig.

Sakit sa Balat (*Dermatitis*)

Sanhi ng mga *bacteria*, *fungi*.

- Ito ay sakit sa balat na karaniwang may pamamaga ng balat tulad ng pantal. Dulot ito ng mga *bacteria* at *fungi*.
- Tinatawag din itong eksema.

Dengue Fever

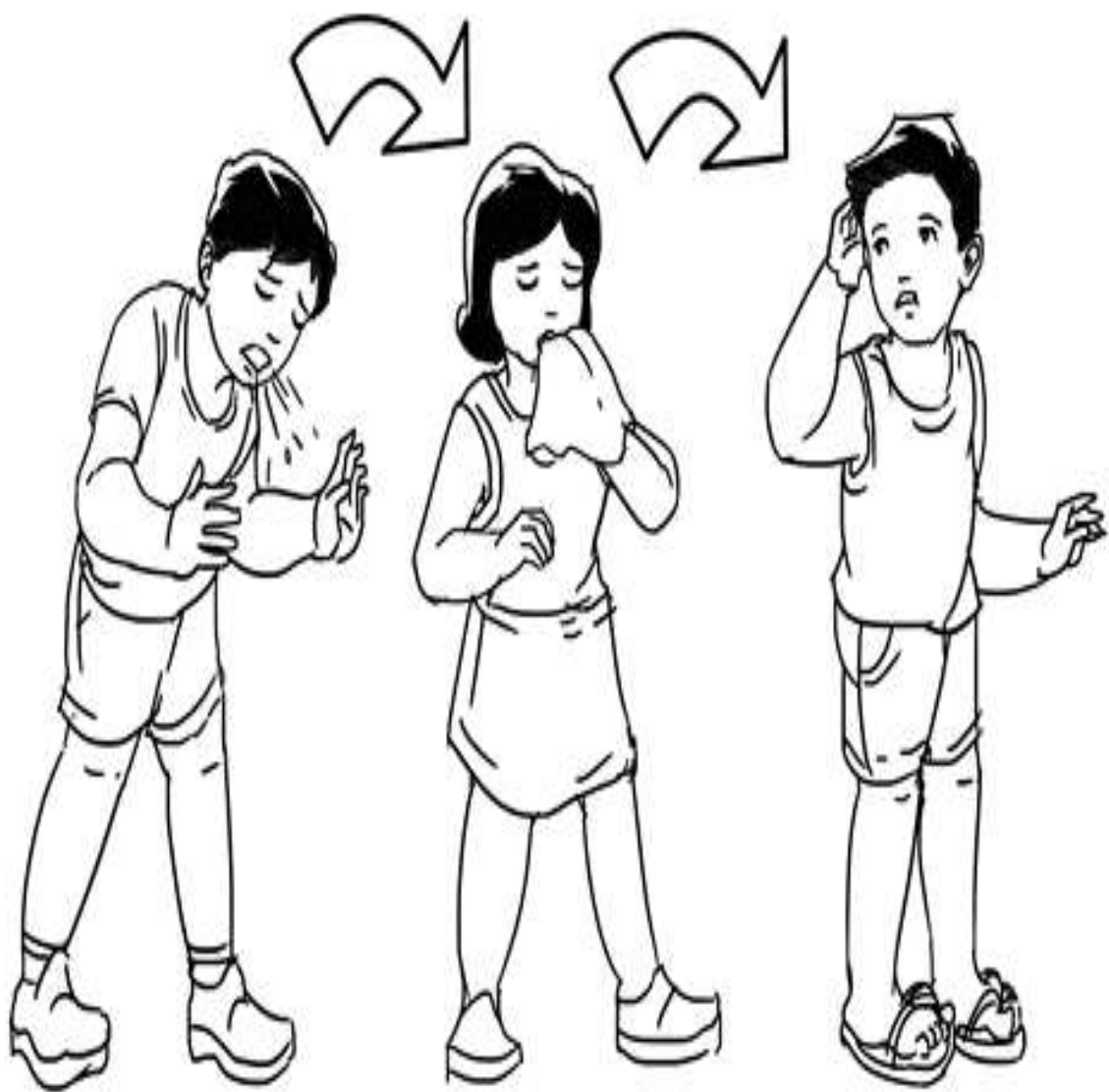
- Ito ay impeksiyon dahil sa kagat ng lamok na may dalang *dengue virus*.

Leptospirosis

- Sanhi ito ng *bacteria* na pumapasok sa balat o sugat mula sa tubig-baha o basang lupa o halaman kung saan may ihi ng daga.

Rabies

- Ito ay nakamamatay na sakit na nakukuha mula sa kagat o kalmot ng aso, pusa at iba pang uri ng mga hayop na mammals na may rabies virus.

ACTIVITY SHEET

Gawain 4: Elemento ng Karamdaman Ating Talakayin (15 minuto)

Tatalakayin ang tatlong mahahalagang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit at karamdaman. Sa bahagi ng pathogens, ipapasok ang pagtalakay sa rabies awareness sa parte ng virus.

Panuto:

Tukuyin ang mga sumusunod. Punan ng tamang letra ang bawat kahon.

S	U	S	C	E	P	T	I	B	L	E	H	O	S	T
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1. Susceptible host o sinumang tao - tinuturing na pangunahing elemento sa pagkakalat ng sakit ang tao. Sinasabing ang taong malusog at may malakas na resistensya ay hindi agad nagkakasakit. Samantala, ang taong may mahinang immune system ay madaling madadapuan ng sakit.

M	I	K	R	O	B	Y	O
---	---	---	---	---	---	---	---

2. Mikrobyo (Pathogens) – ito ang sanhi ng pagkakasakit ng mga tao. Ang mga halimbawa nito ay ang bacteria, virus, fungi at parasites. Ang mga ito ay napakaliit na hindi makikita kung hindi gagamit ng microscope.

V	I	R	U	S
---	---	---	---	---

- Virus – isang klase ng mikrobyo na nakikitira sa tao o hayop at madalas magdulot ng sakit.

GARC RABIES INFORMATION FLIP CHART

(Napakahalagang malaman ng bawat isa kung ano ang sanhi at panganib na dulot ng rabies upang maunawaan ang mabisang paraan ng pagsugpo nito. Kailangan ding maituro sa mga bata kung anong uri ng mga hayop ang maaaring magkaroon ng rabies upang maiwasan ito.)

Tandaan:

Ang rabies ay nakamamatay na sakit sanhi ng rabies virus. Naaapektuhan nito ang utak at wala itong lunas. Naisasalin ito sa iba sa pamamagitan ng laway galing sa may rabies na hayop o tao. Ito ay sakit na puwedeng makuha ng mammals. Ano ang virus? Ang virus ay isang klase ng mikrobyo na nakikitira sa tao o hayop at madalas magdulot ng sakit. Ang mikrobyo ay isang organismo na sobrang liit na 'di kayang makita ng mata kung walang mikroskopyo. Ano ang ibig sabihin kapag walang lunas ang isang sakit? Ang sakit na walang lunas ay hindi magagamot sa kahit anong paraan at maaaring humantong sa kamatayan.

B	A	C	T	E	R	I	A
---	---	---	---	---	---	---	---

• Bacteria – ito ay mas malaki kaysa sa virus na sumasama sa hangin, tubig, at lupa. Nagiging sanhi nito ang tuberculosis, ubong may tunog, at diphtheria.

F	U	N	G	I
---	---	---	---	---

• Fungi – ito ay halamang mikrobyo na nabubuhay at mabilis dumami sa madidilim at mamasa-masang lugar. Nagiging sanhi nito ang alipunga at iba pang sakit sa balat.

P	A	R	A	S	I	T	I	K	O
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

• Parasitiko (Parasitic Worms) – ito ang pinakamalaking pathogen na nabubuhay sa intestinal walls at nakikipag agawan sa sustansya para sa katawan. Ang ascaris, tapeworm at roundworm ay mga halimbawa nito.

K	A	P	A	L	I	G	I	R	A	N
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

3. Kapaligiran – isang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit. Kapag marumi ang kapaligiran mas malaki ang posibilidad na kumalat ang sakit. Kung malinis ang kapaligiran mas maliit ang posibilidad na kumalat ang nakahahawang sakit.

Mga gabay na tanong:

1. Ano-ano ang mahahalagang elemento sa pagkalat ng nakahahawang sakit at karamdaman?
2. Bakit kailangan natin itong malaman?

HEALTH 4 (h4dd-Ilef-11)

I. LAYUNIN	
A. Pamantayang Pangnilalaman	The learner understands the nature and prevention of common communicable diseases.
B. Pamantayan sa Pagganap	The learner consistently practices personal and environmental measures to prevent and control common communicable diseases.
C. Mga Kasanayan sa Pagkatuto <i>Isulat ang code ng bawat kasanayan</i>	Describes how communicable diseases can be transmitted from one person to another. H4DD-Ilef-11
II. NILALAMAN	Communicable diseases Daloy Ng Impeksyon Mabilis Na Aksyon Integration: Rabies Transmission
III. KAGAMITANG PANTURO	
A. Sanggunian	
1. Mga pahina sa Gabay na Guro	
2. Mga pahina sa Kagamitang Mag-aaral	
3. Mga pahina sa Teksbuk	
4. Karagdagang Kagamitan mula sa portal ng Learning Resource (LR)	

B. Iba pang Kagamitang Panturo	GARC Rabies Information Flip Chart
IV. PAMAMARAAN	
A. Balik-aral sa nakaraang Aralin at/o pagsisimula ng bagong aralin	
B. Paghahabi sa layunin ng aralin	<p>Gawain 1. Maruming Kapaligiran, Hatid ay Karamdaman (3 minuto)</p> <p>Panuto: Ipapaskil ng guro ang mga larawan at sasagutin ng mga mag-aaral ang gabay na tanong.</p> <div data-bbox="624 866 1299 1272" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="628 1305 1294 1711" data-label="Image"> </div> <p><i>Source: R. Martinez</i></p> <p>Mga gabay na tanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano ang makikita sa larawan? 2. Ano ang mangyayari kung ganyan ang iyong kapaligiran?

<p>C. Pag-uugnay ng mga halimbawa sa bagong aralin</p>	<p>Gawain 2. Ubo at Sipon Saan Ka Nagmula? (3 minuto)</p> <p><i>Source: R. Martinez</i></p> <p>Gabay na tanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano-ano ang sanhi ng pagkakasakit? 2. Paano ito nakukuha?
<p>D. Pagtatalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #1</p>	<p>Gawain 3. Daloy ng Impeksyon Pangkatin Ngayon (7 minuto)</p> <p>Panuto: Papangkatin sa apat ang klase. Bawat pangkat ay bibigyan ng paksang tatalakayin.</p> <p>Sila ay bibigyan ng envelope na naglalaman ng mga strips na may nakasulat na impormasyon tungkol sa paksang tatalakayin at manila paper na gagawing damit. Hahayaan ang mga mag-aaral na gumawa ng kanilang damit.</p> <p>Sasabihin ng guro:</p> <p>Gagawa kayo ng damit gamit ang manila paper at ididikit ninyo ang mga paper strips dito. Gamitin ang inyong kakayahan sa pagdekorasyon ng damit gamit ang mga paper strips. Meron lamang kayong pitong minuto para gawin ito. Pagkatapos, maglalakad ang modelo sa unahan habang inilalahad ng lider ng pangkat ang mga impormasyon tungkol sa paksa.</p> <p>Ilalahad ng guro ang rubrics.</p>

	<p>Unang pangkat:</p> <p>Causable/Infectious agents, Reservoir or Source and Mode of Exit</p> <p>A. Causative/Infectious Agents- Ito ang tawag sa anumang <i>microorganism</i> na nagiging sanhi ng sakit.</p> <p>B. Reservoir or Source – Lugar kung saan nananahan at nagpaparami ang mga <i>causative agents</i>. Ito ay maaaring tao, hayop, tubig, lupa, pagkain, tuwalya, pinggan, kutsara, tinidor, at iba pa.</p> <p>C. Mode of Exit – Ito ang mga labasan ng <i>microorganism</i>. Halimbawa nito ay sa bibig ng isang tao kung saan tumatalsik ang laway habang nagsasalita, naghahatsing, bumabahing, o umuubo. Kabilang na rin dito ang sipon, dumi, at dugo.</p> <p>Ikalawang pangkat:</p> <p>Mode of transmission, Mode of entry and Host</p> <p>A. Mode of Transmission – Ito ang paraan ng pagsasalin o paglilipat ng tagapagdala (<i>causative agent</i>) sa ibang tao sa pamamagitan ng <i>droplets, airborne, foodborne, vectorborne, at bloodborne</i>. Maaaring maisalin sa tuwiran (<i>direct</i>) o di-tuwirang (<i>indirect</i>) pakikipag- ugnayan gaya ng lamok, heringgilya, at paggamit ng personal na gamit.</p> <p>B. Mode of Entry – Daanan ito ng <i>microorganism</i> sa katawan ng ibang tao. Maaaring ito ay sa pamamagitan ng pagkalahanghap, sa balat o sugat, at pakikipagtalik. Kung ikaw ay may sugat, maging mas maingat dahil maaaring dito dadaan ang <i>microorganism</i>.</p> <p>Bagong Tirahan (Host)– Sinumang <i>immune</i> na o <i>exposed</i> at mahina ang resistensiya ay madaling kapitan ng sakit gaya ng mga bata at matatanda</p> <p>Ikatlong pangkat:</p> <p>Paraan upang manatiling malusog</p> <p>A. Paraan upang manatiling malusog</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ugaliin ang wastong pag-ubo at pagbahing. 2. Ugaliin ang palagiang paghuhugas ng kamay.
--	--

3. Ugaliin ang paggamit ng guwantes kapag hahawak ng *body fluid* gaya ng dugo, ihi, laway at sipon.
4. Ugaliing linisan ang mga kontaminadong lugar at kagamitan.
5. Ugaliin ang pagpapabakuna sa oras.
6. Ugaliin ang pagkain ng balanse, regular na pag-eheersisyo, at pagkakaroon ng sapat na tulog at pahinga.
7. Ugaliin ang pagkonsulta sa doktor kung kinakailangan.

Ikaapat na pangkat:

Paano naililipat ang rabies mula sa hayop patungo sa tao?

Maliban sa paglilipat ng sakit sa tao sa pamamagitan ng kapwa tao, paano pa ito naililipat?

Ito ang tatalakayin ng ikaapat na pangkat.

1. Papasok ang virus sa katawan sa pamamagitan ng laway ng hayop na may rabies.
2. Bahagyang magpaparami ang virus sa lugar ng kagat at aakyat sa utak.
3. Magpaparami ang virus sa utak at kakalat sa ibang bahagi ng katawan gaya ng salivary glands.
4. Mapaparalisa ang katawan at tuluyang mamamatay ang biktima sa loob ng mahigit kumulang isang linggo.

1. Papasok ang virus sa katawan sa pamamagitan ng kagat o laway ng hayop na may rabies.

2. Bahagyang magpaparami ang virus sa lugar ng kagat at aakyat ito sa utak.

3. Magpaparami ang virus sa utak at kakalat sa ibang bahagi ng katawan gaya ng salivary glands. Magpapakita ng sintomas ng rabies ang nahawaan

4. Mapaparalisa ang katawan at tuluyang mamamatay ang biktima sa loob ng mahigit kumulang

Ilalahad ng guro ang nakasaad sa rubrics upang bigyan ng kaukulang puntos ang bawat pangkat.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ano ang masasabi mo sa pangkatang gawain? 2. Ano ang mga kaalamang iyong natutunan sa pangkatang gawain? 3. Sa iyong palagay, bakit mahalaga na matalakay at maunawaan natin ang mga element ng paglilipat ng sakit mula sa tao patungo sa tao at sakit mula sa hayop patungo sa tao? 														
E. Pagtatalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #2															
F. Paglinang sa kabihasaan (tungo sa Formative Assessment)	<p>Gawain 4: Nakahahawang Karamdaman, Tapatan (3 minuto)</p> <p>Panuto: Ipapaskil ng guro ang gawain na nakasulat sa manila paper. Tatawag ng mag-aaral upang pag-ugnayin ang mga salita sa hanay A at sa hanay B.</p> <table border="0"> <tr> <td>Hanay A</td><td>Hanay B</td></tr> <tr> <td>1. reservoir or source</td><td>A. Virus na nalilipat sa tao sa pamamagitan ng laway ng hayop.</td></tr> <tr> <td>2. mode of exit</td><td></td></tr> <tr> <td>3. mode of entry</td><td>B. Ito ay labasan ng mga microorganism.</td></tr> <tr> <td>4. causable agent</td><td>C. Sinumang mahina ang resistensya na madaling kapitan ng sakit.</td></tr> <tr> <td>5. host</td><td>D. Lugar kung saan nananahan at nagpaparami ang mga causabe agents.</td></tr> <tr> <td></td><td>E. Daanan ito ng mga microorganism sa katawan ng ibang tao.</td></tr> </table>	Hanay A	Hanay B	1. reservoir or source	A. Virus na nalilipat sa tao sa pamamagitan ng laway ng hayop.	2. mode of exit		3. mode of entry	B. Ito ay labasan ng mga microorganism.	4. causable agent	C. Sinumang mahina ang resistensya na madaling kapitan ng sakit.	5. host	D. Lugar kung saan nananahan at nagpaparami ang mga causabe agents.		E. Daanan ito ng mga microorganism sa katawan ng ibang tao.
Hanay A	Hanay B														
1. reservoir or source	A. Virus na nalilipat sa tao sa pamamagitan ng laway ng hayop.														
2. mode of exit															
3. mode of entry	B. Ito ay labasan ng mga microorganism.														
4. causable agent	C. Sinumang mahina ang resistensya na madaling kapitan ng sakit.														
5. host	D. Lugar kung saan nananahan at nagpaparami ang mga causabe agents.														
	E. Daanan ito ng mga microorganism sa katawan ng ibang tao.														
G. Paglalapat ng aralin sa pang-araw-araw na buhay	Bilang mag-aaral, paano ka makatutulong sa iyong pamayanan upang maiwasan ang paglilipat ng nakahahawang sakit mula sa tao patungo sa tao at mula sa hayop patungo sa tao?														
H. Paglalahat ng aralin	<p>Gawain 5: Sakit na Nalilipat, Ilalahad (3 minuto)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano- ano ang elemento ng paglipat ng sakit sa tao patungo sa tao? 2. Sa paanong paraan nalilipat ang isang sakit mula sa hayop patungo sa tao? 														

I. Pagtataya ng aralin	Gawain 6: Tayain Natin 1. Ilarawan sa pamamagitan ng pagsulat ng sanaysay kung paano naililipat ang sakit mula sa tao patungo sa tao. 2. Ilarawan kung paano naililipat ang sakit mula sa hayop patungo sa tao.	
J. Karagdagang Gawain para sa takdang-aralin o remediation		
V. MGA TALA		
VI. PAGNINILAY		
A. Bilang ng mag-aaral na nakakuha ng 80% sa pagtataya.		
B. Bilang ng mga-aaral na nangangailangan ng iba pang gawain para sa remediation		
C. Nakatulong ba ang remediation? Bilang ng mag-aaral na nakaunawa sa aralin. Did the remedial lessons work?		
D. Bilang ng mag-aaral na magpapatuloy sa remediation		
E. Alin sa mga istratehiya ng pagtuturo ang nakatulong nang lubos?		
F. Anong suliranin ang aking naranasan na nasolusyonan sa tulong ng aking punong-guro / prinsipal at superbisor?		
G. Anong kagamitan ang aking nadibuho na nais kong ibahagi sa mga kapuwa ko guro?		

TEACHER RESOURCE SHEET 1A

Source: R. Martinez

Source: R. Martinez

Source: R. Martinez

1. Papasok ang virus sa katawan sa pamamagitan ng kagat o laway hayop na may rabies.

2. Bahagyang magpaparami ang virus sa lugar ng kagat at aakyat ito sa utak.

3. Magpaparami ang virus sa utak at kakalat sa ibang bahagi ng katawan gaya ng salivary glands. Magpapakita na ng sintomas ng rabies ang nahawaan matapos ang 1 – 3 buwan.

4. Mapapalarisa ang katawan at tuluyang mamamatay ang biktima sa loob ng mahigit kumulang isang linggo.

RUBRICS PARA SA PANGKATANG GAWAIN

Batayan	5	3	1
Nilalaman	Naibibigay ng buong husay ang hinihingi ng takdang paksa	May kaunting kakulangan sa nilalaman na ipinakita	Maraming kakulangan sa nilalaman
Presentasyon	Buong husay at malikhaing naiulat at naipaliwanag ang gawain	Naiulat at naipaliwanag ang gawain	Di-gaanong naipaliwanag ang gawain
Kooperasyon	Naipamalas ng lahat ng miyembro ang pagkakaisa sa paggawa ng gawain	Naipapamalas ng halos lahat ng miyembro ang pagkakaisa sa paggawa ng gawain	Naipapamalas ang pagkakaisa ng iilang miyembro sa paggawa ng gawain

RUBRICS PARA SA PAGBUO NG SANAYSAY

Batayan	5	3	1
Ideya	Mahusay na pagkakasunod-sunod ng ideya	Maayos na organisasyon ng ideya	Hindi maayos na organisasyon ng ideya
Nilalaman	Mahusay na nakalahad ang nilalaman	Nakalahad ng bahagya ang nilalaman	Hindi masyadong nailahad ang nilalaman
Lohikal na organisasyon	Mahusay ang pagkakasunod-sunod ng ideya at nilalaman	Maayos ang organisasyon ng ideya at nilalaman	Hindi maayos ang pagkakasunod-sunod ng ideya at nilalaman

HEALTH 5 (h5is-ivb-35)

I. LAYUNIN	
A. Pamantayan Pangnilalaman	The learner demonstrates understanding of basic first aid principles and procedures for common injuries.
B. Pamantayan sa Pagganap	The learner practices appropriate first aid principles and procedures for common injuries.
C. Kasanayan sa Pagkatuto/ Layunin (Isulat ang code ng bawat kasanayan)	Discusses basic first aid principles. H5IS-IVb-35
II. NILALAMAN	Basic First Aid for Common Injuries and Conditions. MGA PANUNTUNAN SA PAGBIBIGAY NG FIRST AID (PANGUNANG LUNAS) Integration: Rabies treatment
III. KAGAMITANG PANTURO	
A. Sanggunian	
1. Mga pahina sa Gabay ng guro	
2. Mga pahina sa kagamitang pang-mag-aaral	
3. Mga pahina sa teksbuk	
4. Karagdagang kagamitan mula sa Portal ng learning Resource	Flip Chart on Proper Care for Animal bites.
B. Iba pang kagamitang panturo	

IV. PAMAMARAAN	
A. Balik aral o pagsisimula ng bagong aralin	
B. Paghahabi ng layunin ng aralin	<p>PICTURE-PICTURE: Tukuyin ang mga larawan. Sagutin ang mga sumusunod na tanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Batay sa mga larawan, ano-anong sitwasyon ang inyong nakita? 2. Ano-ano ang mga maaaring mangyari kung walang tutulong sa kanila? 3. Ano ang maaari mong gawin upang hindi mangyari ang mga ito? 4. Paano mo sila lalapatan ng pangunang lunas? <div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div>

C. Pag-uugnay ng mga halimbawa sa bagong aralin

Panuto:

layos ang mga ginulong titik upang mabuo ang tamang salita sa tulong ng katangian o paglalarawan.

GINULONG TITIK	NABUONG SALITA	IBIG SABIHIN
EENTSIKAD		Isang pangyayaring hindi inaasahan na nakapagdudulot ng pinsala sa mga tao.
ITAMKIB		Tawag sa tao na napinsala ng isang hindi inaasahang pangyayari.
AYSMANABLU		Isang uri ng sasakyan na ginagamit tuwing may emergency tulad ng paghahatid ng isang pasyente patungo ng ospital.
SANTAGLIAK		Bagay na dapat nating Sinisiguro at isinasaalang-alang sa pang-araw-araw nating pamumuhay upang hindi tayo mapahamak.
GNLOUT		Abstraktong bagay na ating ibinibigaysa mga taong nangangailangan.

	<p>Gabay na mga tanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano-anong mga salita ang nabuo mula sa mga ginulong titik? 2. Tungkol saan ang mga nabuong salita?
<p>D. Pagtatalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #1</p>	<p>Pangkatang Gawain</p> <p>Hahatiin sa apat na pangkat ang klase at bibigyan ng paksang tatalakayin.</p> <p>Mga Panuntunan sa Pagbibigay ng Paunang Lunas at Rabies</p> <p>Tatalakayin ng una, pangalawa at pangatlong pangkat ang tungkol sa pangunang lunas sa naaksidente at ang ika-apat na pangkat ang mga dapat gawin kapag nakagat ng aso.</p> <p>UNANG PANGKAT</p> <p>HUMINGI AGAD NG TULONG SA IBA.</p> <p>Humingi ng tulong sa iba upang makatawag agad ng ambulansya para sa mga biktima ng may malalang kondisyon. Maaari ding humingi ng pag-alalay mula sa iba kung kinakailangan. Sa ganitong mga pagkakataon dapat hindi ka mataranta upang magawa ang tamang bagay na dapat na gawin lalong lalo na kung malala ang sitwasyon ng biktima. Kung kaya't napakahalaga na humingi agad ng tulong sa iba.</p> <p>IKALAWANG PANGKAT:</p> <p>IHANDA ANG MGA KAGAMITANG PANG-MEDIKAL.</p> <p>Upang mas mapadali ang pagbibigay ng pangunang lunas, makabubuti na ihanda ang mga kagamitang pang-medikal tulad ng bandaging tools, mga gamot, stretcher at iba pa para sa natamong pinsala ng biktima. Kung walang makitang kagamitan ay maaaring gumawa ng mga pansamantalang kagamitan tulad ng bandage na gawa sa malinis na damit, stretcher na gawa sa dalawang kahoy (mas mahaba sa biktima ng isang metro) at mga kamiseta.</p> <p>IKATLONG PANGKAT:</p> <p>ISAGAWA ANG PAGSISIYASAT SA BIKTIMA</p> <p>Kung may malayang biktima ay maaari siyang kapanayamin tungkol sa mahahalagang detalye tulad ng</p>

	<p>kaniyang pangalan, tirahan, at kung sino ang kaniyang mga kamag-anak na maaaring tawagan. Kung walang malay ang biktima, tingnang mabuti ang mahahalagang palatandaan ng pagkabuhay ng tao tulad ng temperature ng katawan, tibok ng puso o pintig sa mga pulso, at paghinga. Upang malaman na humihinga ang biktima, maaaring tingnan ang dibdib kung ito ay gumagalaw. Maaari din itong pakinggan at pakiramdaman.</p> <p>IKAAPAT NA PANGKAT:</p> <p>MGA DAPAT GAWIN KAPAG NAKAGAT NG ASO?</p> <p>Napakahalagang maghugas agad ng sugat ng 15 minuto. Dalhin sa Health Center upang magbigyan ng karampatang atensyon.</p> <p>Bakit mahalaga na dumadaloy ang ginagamit na tubig pang hugas ng sugat?</p> <p>Tandaan nasa laway naililipat ang rabies virus. Kapag hindi dumadaloy ang ginamit na tubig mananatili ang laway ng aso sa timba o batya na pinaghugasan. Kung may rabies ang hayop na nakakakagat sa tao, mananatili rin ang rabies virus na nasa laway ng aso.</p> <p>Bakit kailangan 15 minuto hugasan ang sugat?</p> <p>Kailangan hugasan ng matagal at maigi upang matiyak na natanggal ang laway ng aso.</p> <p>Bakit hindi dapat kumunsulta sa albularyo o magpatandok?</p> <p>Ang karaniwang ginagawa ng magtatandok o albularyo ay paduguin ang sugat at sipsipin ito sa paniniwalang masisipsip niya ang rabies. Bukod sa maaari itong magdulot ng impeksiyon, wala itong bias sapagkat hindi sa dugo dumadaan ang virus. Higit sa lahat, mapanganib din ito sa magtatandok dahil maaari siyang mahawaan ng rabies kapag malapatan siya ng laway ng asong may rabies. Mas mainam na lumapit sa doctor o nurse sa Animal Bite Treatment Center.</p> <p>Bakit hindi pwede ang tradisyonal na gamot tulad ng bawang?</p> <p>Bagamat maaaring makatulong sa pagpatay ng bacteria ang mga tradisyonal na gamot, ang rabies ay sanhi ng virus kaya hindi makakatulong ang bawang odagtangpapaya. Kailangandinmag-ingat sapaggamit nitosa paggamot ng ibang sugat sapagkat possible nitong mairita ang balat at lumubha pa ang sugat.</p>
--	---

	<p>Ang Rabies ay... Nakamamatay...</p> <p>Ang rabies ay isang sakit na nakamamatay na sanhi ng isang virus. Taun-taon, 300-600 Pilapino ang namamatay dahil sa rabies. Karamihan sa mga namamatay ay mga bata edad 5-14 na taong gulang.</p> <p>Nakakahawa...</p> <p>Ang rabies virus ay mula sa hayop na maaaring malapit sa tao sa pamamagitan ng laway ng kapat ng aso o pusa. Maaari ding magsalin ang rabies virus kapag nalagyan ng laway ng hayop na may rabies ang sarili ng sugat, gasgas, at maging ang ibang parte ng katawan ng tao tulad ng mata, ilong, at bibig.</p> <p>Walang lunas...</p> <p>Ang pagbabago sa ugali ng isang aso o pusa ay ang unang senyales ng pagkakaron nito ng sakit na rabies. Ang aso na may rabies ay kadalasang hindi na makakain at makaron, at ita gustong mapag-isa, lalo sa mga ito ay nagiging matangis, kung kaya't maging magalit at mangagat. Mayroon din namang mga asong may rabies na matamlay at walang kito. Kapag ang aso ay nagsimula ng mapatalisa, mabilis nang kumakalat ang rabies virus nanggang sa ito ay tuluyan nang mamatay.</p> <p>MGA DAPAT GAWIN KAPAG NAKAGAT NG ASO</p> <p>Ano ang mga dapat gawin kapag nakagat ng aso?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hugasan agad ang sugat ng sabon at dumadaloy na tubig sa loob ng 15 minuto. 2. Pahikan ng tinta de yudo o anumang gamot na pang-sugat. 3. Kumunsulta sa doktor o sa pinakamalapit na Animal Bite Treatment Center (ABTC). <p>Ano ang mga dapat gawin sa asong nakakagat?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Itali o ikulong ang aso at obserbahan sa loob ng 14 na araw kung may pagbabago sa ugali nito. 2. Huwag patayin ang aso. 3. Kiepag namatay ang aso sa loob ng 14 na araw, putulin ang ulo nito at lagay sa plastic na walang tagas at lagyan ng yelo. Dalhin agad sa pinakamalapit na animal rabies diagnostic laboratory sa inyong lugar. 4. Kumunsulta sa beternaryo para sa karagdagang impormasyon tungkol sa rabies sa hayop. <p>Regional Animal Diagnostic Laboratory Department of Agriculture sa inyong rehiyon</p> <p>Rabies Diagnostic Laboratory Philippine Animal Health Center Bureau of Animal Industry Visayas Avenue, Diliman, Quezon City</p> <p>Research Institute for Tropical Medicine Department of Health Alabang, Metro Manila</p>
<p>E. Pagtalakay ng bagong konsepto at paglalahad ng bagong kasanayan #2</p>	<p>Paglalahad</p> <p>Tatalakayin ng lider ng bawat pangkat ang paksang ibinigay.</p> <p>Mga gabay na tanong:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ano ang iyong naramdaman habang ginagawa ang pangkatang gawain? 2. Ano ang iyong natutunan sa pangkatang gawain? 3. Sa iyong palagay, bakit kailangan mong matutunan ang ganitong mga bagay?
<p>F. Paglinang ng kabihasaan (leads to Formative Assessment 3)</p>	
<p>G. Paglalapat ng aralin sa pang-araw-araw na buhay</p>	<p>Ano ang gagawin mo sa mga sumusunod na sitwasyon?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nakakita ka ng isang kotseng naglililiyab at sa loob nito ay may isang tao na nawalan ng malay. 2. Nabalian ng buto ang iyong kaklase sa paa dahil sa kanyang pagtalon-talon sa hagdan. 3. Nabangga ang sasakyan ang ale at nabagok ang ulo.

	4. Nakagat ng aso ang iyong kaibigan habang kayo ay naglalakad pauwi sa inyong tahanan.
H. Paglalahat ng aralin	Itanong: Bakit mahalaga ang pagbibigay ng pangunang lunas?
I. Pagtataya ng aralin	<p>Panuto: Isulat ang titik T kung ang pangungusap ay Tama at titik M kung ang pangungusap ay Mali.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Humingi ng tulong sa iba upang makatawag agad ng ambulansya para sa mga biktima ng may malalang kondisyon. 2. Kapag hindi dumadaloy ang ginamit na tubig na pinaghugasan mananatili ang laway ng aso sa timba o batya. 3. Kung may malayang biktima ay maaari siyang kapanayamin tungkol sa mahahalagang detalye tulad ng kaniyang pangalan, tirahan, at kung sino ang kaniyang mga kamag-anak na maaaring tawagan. 4. Bagamat maaaring makatulong sa pagpuksa ng bacteria ang mga tradisyonal na gamot, ang rabiesay sanhi ng virus kaya hindi makatutulong ang bawang o dagta ng papaya. <p>Upang mas mapadali ang pagbibigay ng pangunang lunas, makabubuti na hindi muna ihanda ang mga kagamitang pang-medikal tulad ng bandaging tools, mga gamot, stretcher at iba pa para sa natamong pinsala ng biktima</p>
J. . Karagdagang gawain para sa takdang-aralin at remediation	
V. MGA TALA	
VI. PAGNINILAY	
A. Bilang ng mag-aaral na nakakuha ng 80% sa pagtataya.	

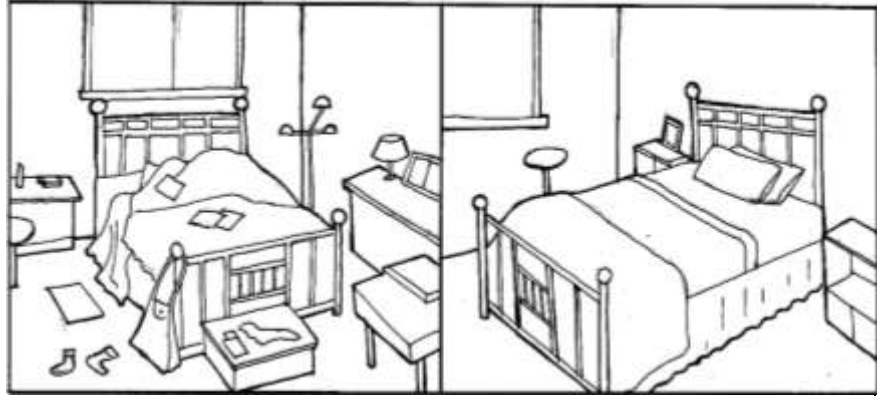
B. Bilang ng mga-aaral na nangangailangan ng iba pang gawain para sa remediation	
C. Nakatulong ba ang remediation? Bilang ng mag-aaral na nakaunawa sa aralin.	
D. Bilang ng mga mag-aaral na magpapatuloy sa remediation	
E. Alin sa mga istratohiyang pagtuturo ang nakatulong ng lubos? Paano ito nakatulong?	
F. Anong suliranin ang aking naranasan na nasolusyunan sa tulong ng aking punungguro at superbisor?	
G. Anong kagamitan ang aking nadibuho na nais kong ibahagi sa mga kapwa ko guro?	

HEALTH 6 (h6cmh-IIa-1/h6cmh-IIb-2)

I. OBJECTIVES	
A. Content Standards	The learner understands the importance of keeping the school and community environments healthy.
B. Performance Standards	The learner demonstrates practices for building and maintaining healthy school and community environments.
C. Learning Competencies/ Objectives	1.Describes healthy school and community environments 2.Explains the effect of living in a healthful school and community
Write the LC code for each	H6CMH-IIa-1 H6CMH-IIb-2
II. CONTENT	Healthy School and Community Environment Integration of Rabies Education (Government Ordinances, NRPCP, WRD, RAM)
III. LEARNING RESOURCES	
A. References	
1. . Teacher's Guide pages	
2. . Learner's Materials pages	
3. . Textbook pages	
4. . Additional Materials from Learning Resource (LR) portal	
B. Other Learning Resources	<ul style="list-style-type: none"> • Anti-Rabies Act Republic Act 9482.The Philippine Animal Welfare Society. http://www.paws.org.ph/anti-rabies-act-ra-9482.html. (August 19, 2017) • Adapted from LM Grade 9, pages 7 & 11

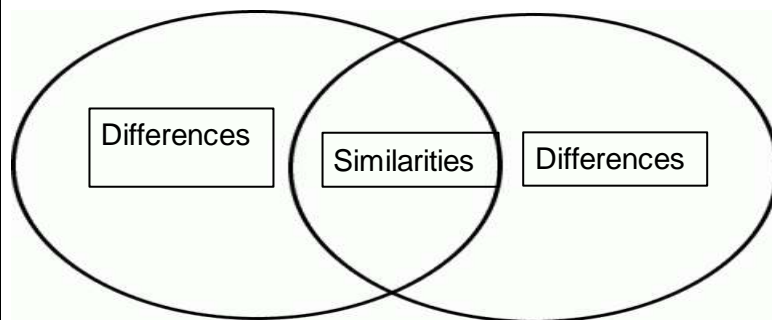
	<ul style="list-style-type: none"> • Characteristics of a Sustainable Community. Stafford Borough Council. January 01, 1970. http://www.staffordbc.gov.uk/characteristics-of-a-sustainable-community. (August 19, 2017) • What makes a healthy community? Ontario Healthy Communities Coalition. http://www.ohcc-ccso.ca/en/what-makes-a-healthy-community. (August 19, 2017) • Waste Segregation Program (RA 9003 Ecological Solid Waste Management Program) CBK Power Company Limited. image. http://www.cbkpower.com/csr/waste-segregation-program-ra-9003-ecological-solid-waste-management-program/. (August 19, 2017) • GARC flyers and posters (WRD and RAM) • Anti-Rabies Act (RA 9482) and Its Implementing Rules & Regulations (IRR) • Animal Foundation. https://animalfoundation.com/the-basic-necessities-of-proper-pet-care/ (August 23, 2017)
IV. PROCEDURES	
A. Reviewing previous lesson or presenting the new lesson	
B. Establishing a purpose for the lesson	<p>ROAD MAPPING:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ask the learners to sketch a direction from their house going to their school. 2. Indicate important landmarks. 3. Give them five minutes to finish the activity. 4. Ask three volunteers to present their simple sketch.
C. Presenting examples/instances of the new lesson	<p>Based on your presentations, you are coming from different places.</p> <p>Compare pictures 1 and 2.</p>

1

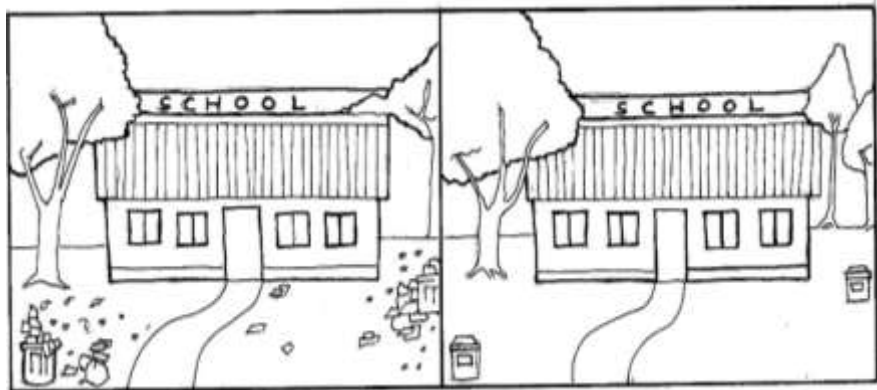
2

Observe the two pictures. Write your observations on a strip of paper and post it on a Venn Diagram.

Guide Questions

1. What are the similarities and differences of the pictures?
2. Where do you want to sleep? Why? (Answers may vary)

3

4

What can you say about pictures 3 and 4?

Which school do you prefer to study? Why? (Answers may vary)

D. Discussing new concepts and practicing new skills #1

Let's Go Out!

House and school are part of our community.

By looking at pictures 5 and 6, which is a healthy community? Why?

5

6

Let the learners describe a healthy community based on picture 6.

The learners will write their description on a strip of paper and post it on the board.

The descriptions will be the characteristics of a healthy community.

Physical characteristics

- a. safe
- b. clean
- c. with clean air and water quality
- d. aesthetically pleasing
- e. flexible space

Aside from the physical characteristics there are also psychosocial characteristics and these are:

- a. warm atmosphere
- b. healthy interpersonal relations
- c. free from abuse and discrimination

Do you like to live in a healthy community? Why?

(possible answers)

Effects of living in a healthy community

- a. free from harm
- b. can enjoy without worry

	<p>c. can live freely d. away from diseases/illnesses e. peaceful f. free from pollution</p> <p>Looking back at picture 5, what can you see in the picture? Answers: garbage or solid wastes, animal excreta, stray dogs How can we make this environment a healthy community?</p> <p>Relate it to Government Ordinances/Laws. R.A. 9003 (Ecological Solid Waste Management) for waste (Reduce, Reuse, Recycle)</p> <p>R.A. 9482 “Anti-Rabies Act of 2007” for stray dog. Key points: 1. “Aso mo, Tali mo” – Dog impounding / Keep dogs on leash, Keep them under control within owner’s premises. 2. Vaccination against rabies among dogs National Rabies Prevention and Control Program (Rabies Free Philippines by 2020)</p>
<p>E. Discussing new concepts and practicing new skills #2</p>	<p>Group Activity: <i>Let’s Fit in Together (Jigsaw Puzzle).</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Group the learners into three groups. 2. Each group will be given cut-out pictures. 3. Let the learners arrange those pieces of pictures. 4. Mount the pictures on a cardboard. 5. One member from the group will present the output. <p>(Pictures to be cut out)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"> <div style="text-align: center;"> <p>1</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>2</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>3</p> </div> </div> <p>Sources: Picture 1: World Rabies Day https://image.slidesharecdn.com/rhabdoviruses-091010042849-phpapp02/95/rabies-1-728.jpg?cb=1255149003</p>

	<p>Picture 2: Rabies Awareness Month http://www.laguna.gov.ph/sites/default/files/march.png</p> <p>Picture 3: End Rabies Now https://rabiesalliance.org/news/garc-releases-statement-dog-culling-rabies-control</p> <p>Guide Questions:</p> <p>1. What can you see in the picture?</p> <p>2. Explain how the image is related to healthy community?</p>																																	
F. Developing mastery (leads to Formative Assessment 3)																																		
G. Finding practical applications of concepts and skills in daily living	<p>Checklist: Inspect your community, put √ if you think you have observed the given characteristics and x if not.</p> <table><tr><th>CHARACTERISTICS</th><th>YES</th><th>NO</th></tr><tr><td>1. clean and safe physical environment</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2. environment that promotes social harmony</td><td></td><td></td></tr><tr><td>3. with clean air and water quality</td><td></td><td></td></tr><tr><td>4. adequate access to health care services</td><td></td><td></td></tr><tr><td>5. free from abuse</td><td></td><td></td></tr><tr><td>6. enough space for any community activity</td><td></td><td></td></tr><tr><td>7. warm/conducive atmosphere</td><td></td><td></td></tr><tr><td>8. community who loves animals</td><td></td><td></td></tr><tr><td>9. rabies-free community</td><td></td><td></td></tr><tr><td>10. people with love and respect in the community</td><td></td><td></td></tr></table>	CHARACTERISTICS	YES	NO	1. clean and safe physical environment			2. environment that promotes social harmony			3. with clean air and water quality			4. adequate access to health care services			5. free from abuse			6. enough space for any community activity			7. warm/conducive atmosphere			8. community who loves animals			9. rabies-free community			10. people with love and respect in the community		
CHARACTERISTICS	YES	NO																																
1. clean and safe physical environment																																		
2. environment that promotes social harmony																																		
3. with clean air and water quality																																		
4. adequate access to health care services																																		
5. free from abuse																																		
6. enough space for any community activity																																		
7. warm/conducive atmosphere																																		
8. community who loves animals																																		
9. rabies-free community																																		
10. people with love and respect in the community																																		
H. Making generalizations and abstractions about the lesson	<p>Guide Question:</p> <p>1. Based on your answers, can you consider your community healthy and safe? Why or why not? (Answers may vary.)</p> <p>2. What will you contribute to make your community safe? (Answer may vary.)</p>																																	
I. Evaluating learning																																		

J. Additional activities for application or remediation	Remedial: What are the different ways to make our community healthy? Enrichment: Make a slogan about World Rabies Day or Rabies Awareness Month being celebrated in the Philippines.	
V. REMARKS		
VI. REFLECTION		
A. No. of learners who earned 80% in the evaluation		
B. No. of learners who require additional activities for remediation		
C. Did the remedial lessons work? No. of learners who have caught up with the lesson		
D. No. of learners who continue to require remediation		
E. Which of my teaching strategies worked well? Why did these work?		
F. What difficulties did I encounter which my principal or supervisor can help me solve?		
G. What innovation or localized materials did I use/discover which I wish to share with other teachers?		

TEACHER'S HANDOUT

I. Characteristics of a healthy community

Physical

- a. safe
- b. clean
- c. with clean air and water quality
- d. aesthetically pleasing
- e. flexible space

Psychosocial

- a. warm atmosphere
- b. healthy interpersonal relations
- c. free from abuse and discrimination

II. Characteristics of a Sustainable Community

Sustainable communities can be described as places where:

1. Needs of everyone in the community are met and people feel safe, healthy and ultimately happy.
2. Our environment is appreciated, protected and enhanced.
3. Our economy is improved, employment opportunities increased and our working lives are more rewarding.

III. Qualities of a Healthy Community

1. Clean and safe physical environment
2. Peace, equity and social justice
3. Adequate access to food, water, shelter, income, safety, work and recreation for all
4. Adequate access to health care services
5. Opportunities for learning and skill development
6. Strong, mutually supportive relationships and networks
7. Workplaces that are supportive of individual and family well-being
8. Wide participation of residents in decision-making
9. Strong local cultural and spiritual heritage
10. Diverse and vital economy
11. Protection of the natural environment
12. Responsible use of resources to ensure long term sustainability
13. Increased on the proper care and love for animals
14. Impounding center in the community
15. Established animal control facility within the community

IV. Government Ordinances

1. WASTE SEGREGATION PROGRAM (RA 9003 Ecological Solid Waste Management Program)

This environmental program aims to promote individual responsibility towards proper segregation, collection, transport, storage, treatment and disposal of solid wastes through the formulation and adoption of the best environmental practices in ecological waste management excluding incineration.

2. REPUBLIC ACT NO. 9482 “Anti-Rabies Act of 2007”

An act providing for the control and elimination of human and animal rabies, prescribing penalties for violation thereof and appropriating funds therefor. Begun and held in Metro Manila, on Monday, the Nineteenth day of February, Two Thousand Seven.

Be it enacted by the Senate and the House of Representatives of the Philippines in Congress assembled:

Section 1. Title. - This Act shall be known as the “Anti-Rabies Act of 2007”.

Section 2. Declaration of Policy. - It is the declared policy of the State to protect and promote the right to health of the people. Towards this end, a system for the control, prevention of the spread, and eventual eradication of human and animal rabies shall be provided and the need for responsible pet ownership established.

Section 3. Definition of Terms. - For the purpose of this Act, the following terms shall mean:

- (a) Bitten refers to an act by which a dog seizes, cuts or grips with its teeth so that the skin of a person has been wounded, pierced or scratched.
- (b) Concerned Officials refers to barangay officials, health workers, police officers or government veterinarians.
- (c) Direct Supervision refers to range supervision where physical presence of the veterinarian within the barangay is necessary.
- (d) Dog refers to a common quadruped domestic animal belonging to the order carnivora (male or female), scientifically known as *canis familiaris*.
- (e) Euthanasia refers to the process of painless death to dogs and other animals.
- (f) Impound refers to seize and hold in the custody of the law.
- (g) Owner refers to any person keeping, harboring or having charge, care or control of a dog including his/her representative.
- (h) Pound refers to a public enclosure for stray animals.
- (i) Public Place refers to any place open to the public like parks, malls, markets, streets, etc.
- (j) Rabies refers to a highly fatal disease caused by a lyssa virus, transmitted mainly through the bite of an infected animal and is characterized by muscle paralysis, hydrophobia and aerophobia, and other neurological manifestations.
- (k) Rabies transmission refers to the transmission or passage of the rabies virus through a bite by an infected animal, or through contamination with virus-laden saliva on breaks in the skin and of mucous membranes such as the eyes, the lips, the mouth, or the genital organs.
- (l) Rabies Vaccination/Immunoprophylaxis of Humans refers to the inoculation of humans, with modern day rabies vaccines or rabies immunoglobulin, by a trained doctor or nurse under the supervision of a qualified medical practitioner.
- (m) Rabies Vaccination of Dogs refers to the inoculation of a dog with a rabies vaccine by a licensed government or private veterinarian or trained individual under the direct supervision of a licensed veterinarian. The services of the said trained individual shall be limited only to rabies vaccination injection in Dogs and only during government mass vaccination campaigns.
- (n) Post-exposure Treatment (P.E.T) refers to an anti-rabies treatment administered after an exposure to Rabies, which include local wound care, rabies vaccine, with or without anti-rabies immunizing agent.
- (o) Pre-exposure Prophylaxis (P.E.P.) refers to rabies vaccination administered before an exposure to rabies to those who are at high risk of getting rabies.
- (p) Stray Dog refers to any dog leaving its owner's place or premise and no longer under the effective control of the owner.
- (q) Veterinary or Human Barbiturates refer to drugs that depress the function of the central nervous system.

Section 4. National Rabies Prevention and Control Program. - It is hereby mandated that there shall be a National Rabies Prevention and Control Program to be implemented by a multi-agency/multi-sectoral committee chaired by the Bureau of Animal Industry of the Department of Agriculture. The program shall be a multi-agency effort in controlling and eliminating rabies in the country. Among its component activities include:

- (1) mass vaccination of dogs;
- (2) establishment of a central database system for registered and vaccinated dogs;
- (3) impounding, field control and disposition of unregistered, stray and unvaccinated dogs;
- (4) conduct of information and education campaign on the prevention and control of rabies;
- (5) provision on pre-exposure treatment to high risk personnel and Post Exposure Treatment to animal bite victims;
- (6) provision of free routine immunization or Pre-Exposure Prophylaxis (P.E.P.) of schoolchildren aged five to fourteen in areas where there is high incidence of rabies as well as the encouragement of the practice of responsible pet ownership;
- (7) The program shall be implemented by the Department of Agriculture (DA), Department of Health (DOH), Department of the Interior and Local Government (DILG) and Department of Education (DepEd), as well as Local Government Units (LGUs) with the assistance of the Department of Environment and Natural Resources (DENR), Non-Governmental Organizations (NGOs) and People's Organizations (POs).

3. NRPCP -National Rabies Prevention and Control Program

Vision: Rabies Free Philippines by 2020

Goal: To illuminate rabies and declare the Philippines Rabies Free by year 2020

4. World Rabies Day (WRD)

World Rabies Day is the first and only global day of action and awareness for rabies prevention. It is an opportunity to unite as a community and for individuals, NGOs and governments to connect and share their work.

Created and coordinated annually by GARC, World Rabies Day, every 28th day of September, focuses on rabies endemic countries, to increase community awareness of the disease and its prevention. World Rabies Day also raises the profile of national and local control programs and acts as a springboard for year-round capacity building and awareness.

5. Rabies: Zero by 30 (Rabies Awareness Month)

At the global conference on rabies elimination in 2015, a common goal of zero human deaths from canine rabies by 2030 was agreed by the World Health Organization, World Organization for Animal Health, UN Food and Agriculture Organization and GARC. In support of this goal, the 2017 World Rabies Day theme is *Rabies: Zero by 30*.

It's up to all of us now to make elimination a reality. World Rabies Day is an opportunity to play your part and bring an end to the unnecessary suffering and death caused by rabies.

ACTIVITY SHEET

INSPECT YOUR COMMUNITY

Direction: Put √ if you think you have observed the given characteristics in your community and x if not.

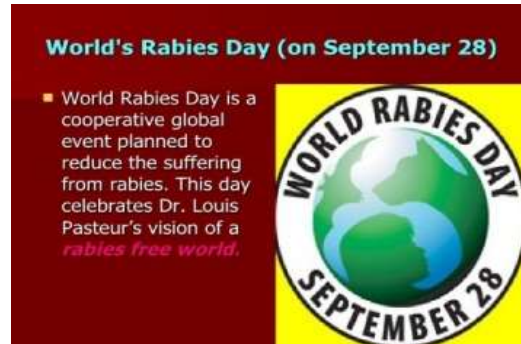
Characteristics	YES	NO
1. clean and safe physical environment		
2. environment that promotes social harmony		
3. with clean air and water quality		
4. adequate access to health care services		
5. free from abuse		
6. enough space for any community activity		
7. warm/conducive atmosphere		
8. community which loves animals		
9. rabies-free community		
10. people with love and respect in the community		

ACTIVITY SHEET

LET'S FIT IN TOGETHER

Direction: Arrange the cut-outs correctly then mount them on a cardboard.

Group 1

Source: <https://image.slidesharecdn.com/rhabdoviruses-091010042849-phpapp02/95/rabies-1-728.jpg?cb=1255149003>

Group 2

Source: <http://www.laguna.gov.ph/sites/default/files/march.png>

Group 3

Source: <https://rabiesalliance.org/news/garc-releases-statement-dog-culling-rabies-control>

Guide Questions:

1. What can you see in the picture?
2. Explain how the image is related to healthy community?

HEALTH 6 (h6cmh-llc-d-3)

I. OBJECTIVES	
A. Content Standards	The learner understands the importance of keeping the school and community environments healthy.
B. Performance Standards	The learner demonstrates practices for building and maintaining healthy school and community environments.
C. Learning Competencies / Objectives	Demonstrates ways to build and keep school and community environments healthy
Write the LC code for each	H6CMH-llc-d-3
II. CONTENT	<p>Healthy School and Community Environment</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Integration of Rabies Education (World Rabies Day (WRD), Rabies Awareness Month (RAM))
III. LEARNING RESOURCES	
A. References	
1. . Teacher's Guide pages	
2. . Learner's Materials pages	
3. . Textbook pages	
4. . Additional Materials from Learning Resource (LR) portal	
B. Other Learning Resources	<p>Global Alliance for Rabies Control (GARC) flyers and posters (World Rabies Day (WRD) and Rabies Awareness Month (RAM))</p> <p>12 ways to make your community healthier. MNN-Mother Nature Network. June 5, 2017. http://www.mnn.com/health/fitness-well-being/stories/ways-make-community-healthier. March 8, 2017.</p>

IV. PROCEDURES																																																																																																																										
A. Reviewing previous lesson or presenting the new lesson	<p>EYE CAN FIND YOU ACTIVITY:</p> <p>Find and encircle the words/group of words related to the characteristics of a healthy community in the grid running in different directions – vertically, horizontally or diagonally.</p> <p>WORDS</p> <div><div>pleasing</div><div>community</div><div>healthy</div><div>clean</div><div>clean air</div></div> <div><div>flexible</div><div>rabies-free</div><div>peaceful</div><div>disease free</div><div>accessible</div></div> <table><tr><td>H</td><td>E</td><td>A</td><td>L</td><td>T</td><td>C</td><td>Y</td><td>H</td><td>C</td><td>F</td><td>D</td></tr><tr><td>P</td><td>C</td><td>Z</td><td>X</td><td>V</td><td>L</td><td>G</td><td>E</td><td>O</td><td>L</td><td>I</td></tr><tr><td>E</td><td>L</td><td>J</td><td>K</td><td>L</td><td>E</td><td>A</td><td>A</td><td>M</td><td>E</td><td>S</td></tr><tr><td>A</td><td>E</td><td>E</td><td>E</td><td>Y</td><td>A</td><td>N</td><td>L</td><td>M</td><td>X</td><td>E</td></tr><tr><td>C</td><td>A</td><td>L</td><td>A</td><td>N</td><td>N</td><td>G</td><td>T</td><td>U</td><td>I</td><td>A</td></tr><tr><td>E</td><td>N</td><td>E</td><td>A</td><td>S</td><td>A</td><td>E</td><td>H</td><td>N</td><td>B</td><td>S</td></tr><tr><td>F</td><td>L</td><td>F</td><td>V</td><td>X</td><td>I</td><td>L</td><td>Y</td><td>I</td><td>L</td><td>E</td></tr><tr><td>U</td><td>Y</td><td>R</td><td>W</td><td>Z</td><td>R</td><td>N</td><td>U</td><td>T</td><td>E</td><td>F</td></tr><tr><td>L</td><td>D</td><td>E</td><td>N</td><td>E</td><td>G</td><td>K</td><td>G</td><td>Y</td><td>F</td><td>R</td></tr><tr><td>R</td><td>A</td><td>B</td><td>I</td><td>E</td><td>S</td><td>F</td><td>R</td><td>E</td><td>E</td><td>E</td></tr><tr><td>A</td><td>C</td><td>C</td><td>E</td><td>S</td><td>S</td><td>I</td><td>B</td><td>L</td><td>E</td><td>E</td></tr></table>	H	E	A	L	T	C	Y	H	C	F	D	P	C	Z	X	V	L	G	E	O	L	I	E	L	J	K	L	E	A	A	M	E	S	A	E	E	E	Y	A	N	L	M	X	E	C	A	L	A	N	N	G	T	U	I	A	E	N	E	A	S	A	E	H	N	B	S	F	L	F	V	X	I	L	Y	I	L	E	U	Y	R	W	Z	R	N	U	T	E	F	L	D	E	N	E	G	K	G	Y	F	R	R	A	B	I	E	S	F	R	E	E	E	A	C	C	E	S	S	I	B	L	E	E
H	E	A	L	T	C	Y	H	C	F	D																																																																																																																
P	C	Z	X	V	L	G	E	O	L	I																																																																																																																
E	L	J	K	L	E	A	A	M	E	S																																																																																																																
A	E	E	E	Y	A	N	L	M	X	E																																																																																																																
C	A	L	A	N	N	G	T	U	I	A																																																																																																																
E	N	E	A	S	A	E	H	N	B	S																																																																																																																
F	L	F	V	X	I	L	Y	I	L	E																																																																																																																
U	Y	R	W	Z	R	N	U	T	E	F																																																																																																																
L	D	E	N	E	G	K	G	Y	F	R																																																																																																																
R	A	B	I	E	S	F	R	E	E	E																																																																																																																
A	C	C	E	S	S	I	B	L	E	E																																																																																																																
B. Establishing a purpose for the lesson	The activity serves as a review/motivation about healthy school and community environment.																																																																																																																									
C. Presenting examples/instances of the new lesson																																																																																																																										

D. Discussing new concepts and practicing new skills #1	In the next activity, they will demonstrate ways to build and keep school and community environments healthy.
E. Discussing new concepts and practicing new skills #2	
F. Developing mastery (leads to Formative Assessment 3)	<p>Activity</p> <ol style="list-style-type: none"> The learners will be grouped according to their interests and skills. They will demonstrate ways to build and keep school and community environments healthy. <ul style="list-style-type: none"> Group 1- Poster-making for students who like visual arts Group 2- Role play/simple skit for students who like theatre arts Group 3- Jingle for students who like music Ask the learners to include the government ordinances/laws discussed. Such as RA 9482, include also NRPCP, World Rabies Day and Rabies Awareness Program. They will be guided on the given rubrics. They will be given 40 minutes to finish the activity. They will present their works to the class.
G. Finding practical applications of concepts and skills in daily living	<p>Answer the following questions:</p> <ol style="list-style-type: none"> What are the government ordinances/laws you mentioned/ highlighted in your presentation? As a learner, do you have the ability to promote those government ordinances/laws? How can those ordinances/laws help us build healthy community? What are the other possible things that you can do to build and keep the school and community environments healthy?
H. Making generalizations and abstractions about the lesson	<p>What are the ways to build and keep the school and community environments healthy?</p> <ol style="list-style-type: none"> Volunteer in your community or school. Plant trees in the surrounding. Implement waste segregation to reduce wastes.

	<p>4. Encourage development in school and community such as parks and outdoor spaces.</p> <p>5. Be friendly to your neighbor.</p> <p>6. Support projects of Local Government Unit (LGU) for the improvement of the school and community.</p> <p>7. Promote and implement government ordinances/laws.</p> <p>-World Rabies Day (WRD)</p> <p>- Rabies Awareness Month (RAM)</p>
I. Evaluating learning	Group performances will be evaluated based on the given rubrics.
J. Additional activities for application or remediation	Remedial/Enrichment: Make a slogan about a healthy environment and rabies awareness program.
V. REMARKS	
VI. REFLECTION	
A. No. of learners who earned 80% in the evaluation	
B. No. of learners who require additional activities for remediation	
C. Did the remedial lessons work? No. of learners who have caught up with the lesson	
D. No. of learners who continue to require remediation	
E. Which of my teaching strategies worked well? Why did these work?	
F. What difficulties did I encounter which my principal or supervisor can help me solve?	
G. What innovation or localized materials did I use/discover which I wish to share with other teachers?	

RUBRICS FOR ROLE PLAYING/SKIT

Category	3	2	1
Content	Contents are all accurate and clear. There are no factual errors.	Most of the content are accurate and clear but some piece of information might be inaccurate.	Content is accurate but it is not clearly connected to the topic.
Mastery	Students are completely mastered their roles and have obviously rehearsed.	Students seem mastered their roles but still needed more time for the practice.	Students have somewhat mastered their roles but it is obvious that they lack rehearsals.
Acting and Dialogue	They use clear voices, facial expressions and body movements to make the characters more believable.	Most of the students use clear voices, facial expressions and body movements to make characters more believable.	The students try to use clear voices, facial expressions and body movements to make the characters more believable.

RUBRICS FOR POSTER-MAKING

Category	3	2	1
Relevance/ Message	The poster shows full relevance of the message and understanding of the topic.	The poster shows relevance of the message and understanding of the topic.	The poster shows relevance and understanding of the topic.
Creativity	The poster is exceptionally creative, and student uses advanced details in creativity.	The poster is creative and student uses some details in creativity.	The poster is somehow creative and student uses minimal details in creativity.
Visual Impact	Poster is exceptionally attractive and has full impact in view of keeping healthy community.	Poster is attractive and has great view of keeping healthy community.	Poster is somehow attractive and has a view of keeping healthy community.

RUBRICS FOR JINGLE

Category	3	2	1
Theme	Jingle stays focused on the topic and accurate throughout the presentation. Content is clearly shown.	Jingle stays focused on the topic and somewhat accurate throughout the presentation. Content is shown.	Jingle sometimes focused on the topic and quite accurate throughout the presentation. Content is less shown.
Melody	Melody and rhythm very are appropriate and appealing. It is simple and catchy.	Melody and rhythm are appropriate and appealing. It is simple.	Melody and rhythm are somehow appropriate and appealing.
Group work	All members of the group participated in composing the lyrics and performed equally.	Most of the members in the group participated in composing the lyrics but performed equally.	Some members of the group participated in composing the lyrics and performance.

ACTIVITY SHEET

EYE CAN FIND YOU!

Direction: Find and encircle the word or group of words related to the characteristics of a healthy community in the grid running in different directions – vertically, horizontally or diagonally.

H	E	A	L	T	C	Y	H	C	F	D
P	C	Z	X	V	L	G	E	O	L	I
E	L	J	K	L	E	A	A	M	E	S
A	E	E	E	Y	A	N	L	M	X	E
C	A	L	A	N	N	G	T	U	I	A
E	N	E	A	S	A	E	H	N	B	S
F	L	F	V	X	I	L	Y	I	L	E
U	Y	R	W	Z	R	N	U	T	E	F
L	D	E	N	E	G	K	G	Y	F	R
R	A	B	I	E	S	F	R	E	E	E
A	C	C	E	S	S	I	B	L	E	E

WORDS

pleasing
community
healthy
clean
clean air

flexible
rabies-free
peaceful
disease free
accessible

ACTIVITY ANSWER KEY

H	E	A	L	T	C	Y	H	C	F	D
P	C	Z	X	V	L	G	E	O	L	I
E	L	J	K	L	E	A	A	M	E	S
A	E	E	E	Y	A	N	L	M	X	E
C	A	L	A	N	N	G	T	U	I	A
E	N	E	A	S	A	E	H	N	B	S
F	L	F	V	X	I	L	Y	I	L	E
U	Y	R	W	Z	R	N	U	T	E	F
L	D	E	N	E	G	K	G	Y	F	R
R	A	B	I	E	S	F	R	E	E	E
A	C	C	E	S	S	I	B	L	E	E

WORDS

pleasing

community

healthy

clean

clean air

flexible

rabies-free

peaceful

disease free

accessible

For inquiries or feedback, please write or call:

Department of Education – Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Office Address: Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (02) 634-1054; 634-1072; 631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph; blr.lrpd@deped.gov.ph